

Л.І. Лачкова, канд. екон. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

І.В. Бобро, асист. (*ХДУХТ, Харків*)

КОНТРОЛІНГ У СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

Одним із важливих завдань економічної науки є формування методичних підходів та розробка практичного інструментарію щодо забезпечення економічної безпеки суб'єктів підприємницької діяльності.

Проведені дослідження дозволили визначити сутність економічної безпеки підприємств роздрібної торгівлі як якісну характеристику підприємства, що визначає його здатність підтримувати нормальні умови функціонування, створювати потенціал для поступального розвитку, протистояти внутрішнім та зовнішнім загрозам, відновлювати (підвищувати) конкурентоспроможність, забезпечувати найбільш повне задоволення потреб споживачів у товарах та послугах.

Суттєві погіршення прогнозів економічного розвитку України міжнародними організаціями та вітчизняними урядовими та громадськими установами свідчать про високу ймовірність реалізації загроз економічній безпеці усіх суб'єктів економічної діяльності. Зокрема, такі зовнішні чинники, як зниження економічної активності, насамперед інвестиційної, зростання безробіття, різке підвищення індексу цін виробників, надвисокий рівень інфляції (48,1%), сприяли погіршенню добробуту населення, зменшенню його купівельної спроможності, що призвело до триваючого з 2014 року зниження розмірів споживання. У результаті обсяги кінцевих споживчих витрат у 2015 році знизились на 15,4% відносно 2014 року. Збитковість економічної діяльності вітчизняних підприємств набула тотального характеру. За визнанням експертів-аналітиків оптова і роздрібна торгівля знаходяться у переліку галузей, які характеризуються найбільшими обсягами збитків за результатами діяльності (75,4 млрд грн тільки за 1 квартал 2015 року), а за підсумками 2015 року більше 40% підприємств галузі за фінансовий результат мали збиток. За таких умов забезпечення адекватного управління економічною безпекою є необхідною та важливою складовою управління господарською діяльністю підприємств роздрібної торгівлі.

Як довели дослідження, для організації менеджменту економічної безпеки обов'язковим є запровадження ефективної

системи контролінгу, оскільки саме за допомогою системи контролінгу можливо організувати комплексне спостереження за всіма видами господарської діяльності підприємства та отримати достовірну інформацію для впровадження дієвих управлінських заходів.

Для формування і впровадження системи контролінгу на підприємствах роздрібно́ї торгівлі необхідно ідентифікувати сутність контролінгу, визначити його завдання, функції та методи.

Дослідження історичної ретроспективи розвитку контролінгу дозволило встановити, що у сучасній економічній літературі контролінг прийнято розглядати як новітню інноваційну концепцію, систему, технологію, інструмент управління, а за основні концепції контролінгу визначено такі: реєстраційна, обліково-аналітична, внутрішньо-фірмова інтеграційна, координаційно-навігаційна, стратегічна навігація, оптимізація інтересів зацікавлених осіб.

Узагальнивши наявні визначення контролінгу у спеціальній літературі, доцільно визначити контролінг як систему управління, яка складається з таких елементів: цілі, завдання та функції, принципи, методичне, інформаційне, організаційне та кадрове забезпечення.

Цілями контролінгу є забезпечення економічної безпеки підприємства з метою довготривалого функціонування у мінливому зовнішньому середовищі, впровадження адекватних ефективних управлінських технологій, які сприяють реалізації стратегії та тактики розвитку підприємства. Завдання контролінгу залежать від визначених цілей і являють собою спосіб їх деталізації.

На підставі аналізу переліку управлінських функцій, поширеного у науковій літературі, визначено, що основними функціями контролінгу є планування, організація, мотивація, контроль та інформаційне забезпечення процесу прийняття управлінських рішень, а специфічними функціями – координація та інтеграція, інформаційно-аналітична, методична та методологічна підтримка менеджменту, навчання, мотивація та консалтинг менеджерів.

Узагальнюючи та систематизуючи наявні пропозиції щодо принципів контролінгу, можливо навести такий їх перелік: відповідність обраній стратегії підприємства, своєчасність та оперативність, гнучкість, документованість.

Методичне забезпечення контролінгу залежить від його видів (стратегічний або оперативний), основної функціональної сфери (контролінг прибутку, витрат, збуту, кадрів тощо), управлінської функції (облік, аналіз, планування, мотивація, контроль).